

Po minuli zimi, ko jame že gorkeje prihajati, se semenska pesa iz jame pobere, ter se že v jeseni prekopano in ne vnovič pognojeno gredo po vatlu saksebi posadi. Sadi naj se pesa vselej na tak kraj, ki ga jutranje in opoldanje solnce obseva, če le ni preveč vetrom podveržen.

Ker bi pa vendar le utegnil še pozneje kak mraz pritisniti, naj se med posajeno peso precej listja potrese, katero se mora pa pozneje zopet pazljivo preč spraviti.

Ko je pesa že četert vatla dolge kalí pognala, se okoplje in s količi po 3 vatte dolgimi previdi. Če so stebila že tako visoke kakor količi, se privežejo, odrastki ali mladike pa ne, da se bolj razrasti morejo.

Če je zernje (seme) že precej godno, že tako namreč, da bo v kakih 3 ali 4 nedeljah popolnoma zrelo, se morajo veliki odrastki in vejice za celo pest od verha doli porezati; po tem bo seme lepo rastlo in čversto.

Kadar je pesa dozorela, se najpred tiste stebila in mladike porežejo, ki so najbolj zrele, in se v šopkih narobe na količe obesijo, dokler so popolnoma suhe. Seme pa, ki ni popolnoma zrelo, se ne smé naberati. Da se pozrezovanje in naberanje semena mora skerbno opravljati, vsak gospodar sam vé.

Po takem obdelovanji se od ene same pese za polovico več semena pridela.

Kjer je sloga, blagor tam prebiva.

Naša ljuba Avstrija je zložena iz več narodov; med njimi najimenitnejši narodi so: Slovani, Nemci, Madjari in Lahi. Vsi ti narodi imajo med seboj biti kot udje enega telesa, otroci ene matere, saj vsem je eni cesar kuče gazda — vsem je Avstrija njih mati. Vsak pa zna, da se otroci ene hiše imajo med seboj ljubiti, eden drugemu pomagati, in seboj v slogi živeti. Kjer se družina tako zadržava, tam se hišni gospodar mora srečen imenovati; tam blagor prebiva, tam je mir. Kjer pa ljubezni in sloge med družino ni, je vse zastoj. Hišni gospodar more najmodrejše postave družini dajati, jo svariti in z dobrim izgledom izgled biti, pa vendar vse ne bo veliko pomagalo. Na videz se bode morebiti marsikter pošteno obnašal, posebno če ga gospodar vidi; kakor berž pa ta svoje pete odmakne, je že vse narobe. Posebno hudo pa je, ako je gospodar kakemu sebičnemu podložniku, kateremu le za lastni blagor serce kuca, izpolnjenje svojih postav izročil, — on je izročil mački špeh varovati. Takošni ljudje, ki sami sebe preveč ljubijo, in mislijo, da „propter meum ego nihil aliud existit“, občno koristne zapovedi največkrat v svoj prid obračajo, in le po svojih termah razlagajo, in ne gledajo veliko na to, ako se njih sohlapcom prav godi ali ne. Takošni ljudje se tudi radi v ovčje oblačila ogrinjajo, čeravno znotraj volčje serce imajo. Svojemu gospodarju se laskajo, in za blagor družine se prav unete in verne skazujejo; gospodar njih vernost hvali in jih visoko čisla, — al ko bi slišal večkrat prepir, kletve in grajanja, ki jih hlapci zavolj neumnega ravnanja svojega sohlapca očitujejo, gotovo bi si mislil: ta človek je sovražnik moje hiše in moje družine, s tem proč, ali saj odvezel bom mu oblast, da svojih sohlapcov gnjel ne bo. — Prav, prav mu se godi, bo vsaki rekel na pametno tako gospodarjevo ravnanje! Saj ni vreden, da poštenega gospodarja služi, kateri svoje sodruge podkopuje, zakaj kjer je mir, sloga, ljubezen, le tam je blagor domá.

Kar veljá od hiše posamesnih gospodarjev, to se tudi more reči od celih narodov, kateri so pod eno krono, pod enim žezlom. Vsi narodi imajo pod solncom ene naravne — pravice, vsi so bratje med seboj, in so ena velika družina. Ta velika družina pa je več deželnim poglavarjem podložna. Ako se tedaj primeri, da več različnih narodov pod krilo enega visokega poglavarja pride, ali se sme med njimi kak razloček delati? Ali se sme reči: jaz sem Cefov, jaz

Apolov, jaz pa Pavlov? Bog nas vari teh razločkov! Ne mislim pa s tem reči, da Nemeč ne bi smel reči: jaz sem Nemeč ali pa Madjar: jaz sem Madjar itd.; naj vsacemu narodu svoj narodni ponos ostane, zakaj tako je prav pred Bogom in pred ljudmi. Prepovej narodu s svojo narodnostjo se ponošati in za nje ponos skerbeti, prepovedal si narodu biti narod. Ampak jaz mislim, da nobeden, kadar se s svojo narodnostjo ponaša, drugih zametavati in zaničevati ne sme. In kdor tako ne misli, ni pravi otrok svojega očeta, on ni pravi hlapec svojega gospodarja, ta je nasprotnik domačega blagra, pri nas bi se pa slobodno reklo, ta je puhli in beršljivi Avstrijan.

Kaj bi nam rekli drugi narodi, ki so nas v omiki prehiteli, ako bi jim mi zavoljo njih napredovanja nevošljivi bili, da, celó njih obrekovali? Kaj drugega, kakor da smo neprijatli človeštva in njegove kulture. Kdor pa je človeštva in njegovega napredovanja neprijatel, ta ni vreden, da se človek imenuje, ker zapoved naravska, katero vsako otroče zná, vsem enako pravi, „kar ti hočeš, da bi drugi tebi ne storili, tega tudi ti drugim ne stori“. Ker bi tedaj gotove graje vredni bili, ako bi omiki tujih narodov se zoperstavljali, in jo obrekovali; kaj pa bomo mi Slovenci rekli od tistih naših nasprotnikov, katerim je vsaka pest napredovanja v naši kulturi tern v peti? — vsako pravično terjanje, panslavizem? Kaj drugo neprijatli so človeštva, neprijatli so miru in domačega blagra, — niso ljudje.

Dovelj smo se že večkrat prepričali, koliko je pri sercu nekterim našim sosedom blagor slovanskega naroda. Povestnica vseh časov nam to najbolj razjasnuje, zato poje učeni Krempl v svoji dogodivšini štajarske zemlje:

Kak svoj porop razmesari
Divja zver si z groznostjo,
Tak so Nemci in Madjari
Nam razderli našostvo.

Ne zamerite mi, ljubi bratje Madjari, da sem vaš sari greh tukaj opomnil; saj vem, da ste svojo zмотo spoznali in ste svojim sosedom Slovanom serčno in prijateljsko v roko segnili. Kar je bilo, ni več; hvala Bogu!

Al lani smo od druge strani vidili, kako je nektere slovanska zarja precej začela peči, bolj kot najžarkejšje poldnevno solnce. — Ko so svitli Cesar svojim nemškimi narodom 8. avgusta ravno v tisto rano, ktera jih je že dolgo časa zló bolela, olja vlili; — kot vihar so se vzdignili nekteri, in so jeli krohotati zoper ta ukaz. Vse smeti so vkup pograbljali, in so je v nekterih nemških časnikih svojim bravcom razposlali. Celó Laibacher in Triester Ztg. ste se prederznile zoper cesarski ukaz z glavo kimati. Za res se ni toliko čuditi, ako nam tuja kri nasprotuje, al veliko več jeze je vredno, kadar iz domačih gajev listje neče gnojiti svoje zemlje, ampak še si prizadeva nje sok izpiti, in jo nerodovitno storiti! Kaj je mar temu največ vzrok? Nič drugo, kakor neumna misel vladi se s tem prikupiti. Zato vse prezirajo, na vsako domorodno reč imajo kaj pregovoriti, — da, zlo v cesarske postave se gujetejo, in nje po svojih termah razlagajo, kakor da bi cesarska postava ne bila razumljiva in bi potrebovala komentarov, ali pa da je z egiptovskimi hieroglifi naznamovana, katerih vsaki ne razume. Za tako vernost visoka vlada piškovega boba ne dá, in tudi take ne more in dati ne sme, ker je nasprotna občni koristi.

To vse dobro vejo takošne prebrisane — ali da bolje rečem — zbrisane glavice; za to so svoj plajš po vetru obrnili, in so rekli, „da še slovenski jezik ni tak zrel, da bi se narod v njem izobraževati mogel“. Da, da, slovenski jezik ni še dovelj dozorel, da bi se narod v njem mogel izobraževati? Ta je prava; zadeli ste jo; nas tožite, sami sebe pa obsodujete; saj sem že pred opomnil, kaj o teh zadevah slovanska povest vseh časov govori, zato le tiho s tem! Ako pa bode slovanstvo po vaši skerbi v omiki napredovalo, gotovo naš jezik še za 200 let ne bo dovelj otesan,

narodovo kulturo v njem vpeljati. Res je, da še sedaj nimamo ravno celó vsega pri rokah, kar je za to važno reč potrebno, in dosti so nam slovanski časniki zavolj tega godli, zakaj da ne? Al upamo se vse v kratkem imeti, cesar pogrešamo; saj so, hvala Bogu, minuli časi, ko so Slovani na tujem polji urno delali in potili se, na svojem pa so pustili ternje in koprive rasti. Prišel je čas, da ne samo narod, ampak drugi duševni — zapovedniki, in sama visoka vlada je pripoznala potrebo vpeljanja slovenskemu narodu, kar mu je najbolj potrebno, namreč vpeljanje slovenske literature ne le po imenu, ampak v djanji. Zato proč z dokazi, proč z prevdarjanjem; Vienna locuta est, causa finita est! Ukaz je izdala kronana glava, gotovo ne brez premiselka, ampak ga je dobro pred prevdarila, in se tudi z drugimi modrimi glavami v tej zadevi posvetovala. Ni torej potrebno, da se cesarski ukaz še 100krat pred pretresuje. Tisti pa, ki imajo s slovenskim slovstvom opraviti, in katerim so od visoke vlade ključi k slovenski omiki izročeni, naj bi opustili enkrat svojo termo, naj bi dali cesarski postavi brez ovinka veljati, kar ona veleva. Takrat bode cvetela ljubezen med dvema največjima narodoma junaške Avstrije. Avstrija bo se mogla takrat izveličana zvati; mir, sloga, ljubezen bodo prebivavci krasne naše carevine; takrat bo se izpolnila poslovica „viribus unitis“.

Spisal na Reki.

O. A. Grajski.

Starozgodovinske reči.

Med slovenske šteti stari napisi v Italii najdeni.

Severno-slovenski napis, o katerem sem v 8. listu „Novic“ govoril, me spomni v Italii najdenih napisov, od katerih Tadeusz Wolanski govori, in s katerimi spričuje, da so nekdanj Slovenci v Italii bivali. Nekterim se bosa zdi, da bi bil kdaj kak slovensk rod v Italii svoj dom imel. Tudi jez ne bodem tega danes terdil, toda v Italii najdeni slovenskim prišteti napisi vendar le to pomisliti dajo. Če komu po nobeni ceni ne more v glavo, da bi bil kak slovensk rod v Italii, naj mu pa ti napisi vsaj za „kratek čas“ bodo in naj mu priložnost dajo mene in še druge v ti reči podučiti.

Od Enejeve nadgrobnice je nekdo pred nekaj leti že v nekem slovenskem listu govoril, toraj grém dalje k napisu na nekem kresalu. Leta napis je Wolanski vzel iz Teodora Mommsen-a zdolnje-italskih narečij Tab. VIII. stran 1. To kresalo je zdaj hranjeno v muzeji Sant-Angelo v Napli. Napis na njem je ta-le:

Pervobitno:

Večerejas, hubku natejš a poraz kajmas palanu.

Po ruski:

Večerejet, gubku natšnij, a poražaj kajmi kremenja.

Po slovenski:

Večer je, gobo pritisni, in udari vogle ognjenega kamna.

Tù je zapomniti ponatorno ime kremenca ali kresivnega kamna: „palan“ od paliti, paljenje, palanje, zapaljanje. Ime palan je iz današnjih narečij zginilo. Kraji ali ogli kamna so tù imenovani kaimy, kar se je le še v staroruskem ohranilo. Po pismenkah soditi je bil ta napis svojih 500 let pred Kristusom napravljen. Hetruska (umbrisko oska) abeceda, ki je znana, je v 2000 letih, to je, od tistega časa, kar so te ljudstva v povestnici na dan prišle, veliko spremen prestala, preden se je iz teh ljudstev in njih latinskih sosedov eno ljudstvo napravilo. Od začetka je ta abeceda imela veliko manj pismenk, in ena je morala za več med seboj podobnih glasov veljati, na priliko b je veljal za p, v, f; t za d; c za k in g, kakor se je to tudi v severno-runski abecedi godilo. Stariša abeceda, v kateri je sikavec s v podobi latinskega m, je prepustil poznejšemu m pomen, kterege ima še dandanašnji, in je namest tega napravil navadni s kot sični glas, ki ga kača od sebe daje, ko se zvija, kar podoba s živo kaže. Najposlednji spominki, ki so nekoliko pred polatinjenjem teh

Slovincov napravljeni, so že v abecedi, ktera je po takratnih potrebah popolnoma. Tudi najdemo oboji jezik tako vkupaj stopljen, da je mnogo slovenskih besed po latinsko sklanjanih, in da so nasproti latinske besede po slovenski prikrojene, iz česa je italijanščina postala.

Napis na podobi getskega mladenča.

Ta napis poterjuje, da so bili Hetruski ruski Getje, in je spominek, kateri kaže 32 palcov visoko podobo getskega mladenča z gosjo. Ta podoba je bila najdena leta 1746 po Krist. na Toskanskem, in potlej iz muzeja Corraziano prenešena v lajdensko zbirko (das Kabinet von Leiden), od kodar jo je Janssen v imeniku hetruskih napisov pod št. 33 razoznanil. Mnogo je bilo že v 100 letih o nji govorjenja. Na desnem ledji mladenča je napis dveh heksametrov, ki se tako glasita:

Belo has veja nagnala, da voli daše Alpanu,
Penate! golen Get tudi nies to-le nadeis.

to je:

Belo gos vihar nagnal; na voljo da se gospod — Bogu,
Penat! ubogi Geta ti jo prinese poln nade.

Božje ime Alpan daje priložnost k naslednjemu preišljevanju: All je Bog, in Pan je gospod, toraj gospod — Bog, Dominus Deus, Pan Bog. Boga, kakor nam je znano, so najpred Hebrejci imenovali „All“, Arabljani, Perzi, Turki, Mavri so mu rekli „Allah“; Mezopotamci „Ella“; in tudi Plaut dá veljati v svojem „Poenulus“, da Hano bogove in boginje po feniški pozdravlja v množnem številu: Alonimy in Alonity.

V besedi „Geta“ se vidi poterjeno, da so bili Hetruski zares ruski Getje. Zato so Greki Hetrurio zvali Έτρογονια, to je, getska Rusija. Tako de Carolus Stephanus str. 1047

Nadgrobnica sabatinske kraljčine.

Med turškimi deželami je bilo tudi kraljestvo Sabatia imenovano, kar nahajajo pri Gori-u Tab. LIII. nadgrobje, kjer se na sprednji strani bere:

Pervobitno:

Larthia doceri Cabatinê.

Po slovenski:

Kraljevi hčeri Sabatinski.

Slovensko oskiski napis.

Kamen, na katerem je ta napis, je namalan v Mommsen-ovem „unteritalischen Dialekte“ na str. 177, Tab. 8, št. 14, in je bil, kakor pravijo, najden v kapovanski okolici leta 1723, zdaj pa je zgubljen. Mommsen misli po pravici, da je ta napis starši memo Hanibalove vojske in razdora kapovanskega občestva. Tako se ta napis glasi:

Eka trisitij mēd Kapova sakra rože

Era amiia nasi zimas.

to je:

Kakor trikratsladko vino Kapova sveta rodi,

Tako je Hera prijateljica naše zemlje.

K temu napisu je opomniti, da so najstarši Slovenci vinu rekli med, kakor je to viditi na nubiških napisih; pozneje ime vino je iz latinskega vinum vzeto. Hera tù ni Jovinja, ampak Cera, ktera je po Pausani-jevem spričevanju ta priimek imela. Kampania, kjer je bila Kapova poglavitno mesto, je veljala za najimenitnejo deželo celega sveta, in zato so jo kot sveto spoštovali. Da je bila Kapova slovenska, se kaže prvič, ko jo je zidal Kapys iz Troje doma, tovarš slavnega Enej-a, drugič, ko se nje ime konča na ova kakor „Krakova, Ternova, Pančova“ itd., tretjič iz tukajšnjega napisa, kjer Slovenec kapovansko okolico zove naši zimas, to je, našo zemljo.

Deček s ticoj.

Ta ljubeznjivi bronasti kip, ki je bil leta 1587 najden, že mnogokrat prepodobljen, in o katerem se je že veliko govorilo, še do zdanjih časov ni bil razložen. Wolanski ga je dal preudobiti po podobi, ki je pri Fontauini-u na strani 146 viditi. Mali prijazen deček je golobico vjel, in od svojih otroških občutkov ves unet ravno misli jo spustiti, kjer za-